Siifan

Yaasoo Kabbabaa Hordofaa

Siifan

Yaasoo kabbabaa Hordofaa

Mirgi abbaantaa seeraan kan eeggame

All rights reserved

Copy right © 2013 : Yaasoo Kabbabaa Hordofaa

E mail :nimoonaa@yahoo.com

Yaadannoo

Enyun yaadadha isaan malee, warra nuuf jecha of wareegan,Isaan-lubbuun takkaa addunyaa kanatti dhufte yoo darbite lamuu akka deebi'uu hin dandeenye odoo beekanuu waan san nuuf laatan...Kunoo kun siidaa isaanii yaa taatu!
Marabbaa!

Waaduraa

Ummata koo! Maaloo waan keessan narraa fudhadhaa! Guduunfaa tana hiikaa!Isintu waliin jedhaan dhagayee isiniin jedhe! waan keessan tokko tokkoon isinirraa fuudhee baay'isee deebisuu koof imaanaa Oromoo naaf laadhaa! Akkuman "**Siifan"** isiniin jedhe "**Siifan"** waliin jedhaa! Anaanis!

SIIFAN...

Akka ati of dhabdee
Anaan maqaa dhaabde,
akka ati biyyee uffattee,
ati dhagaa cufattee
Qarsaa boraafatte:
siifan yaa cabu,
Siifan of haadhabu
an biyyoo uffaadhee
an dhagaa cufadhee
qarsaa boraafadhee !

Yaa ilma aayyaa...

Ati gootni kuni, kan michuun rasaasaa,
Namni akka keetii qooda du'u tasa
Siifan kakadha qumbii ciniinetoo
Siifan gaara kaadha barii finiinetoo
Tasa na geeddartee du'a kee du'uudhaa
Siifan waanfaleessa bakka kee bu'uudhaa!

Yaa ilma aayyaa...

Natti hoo'uu hin didne manni koo anasii
Naa fudhachuu hin didnee keessi koo kanasii,

mana hoo'isanii ta'uu abbaa maatii
gorba horsiisanii ta'uu abbaa waatii
Siifan bahe malee ijji diida laaltee
gaaraan na boora'ee ,onneen too na aartee

Yaa ilma aayyaa...

Wannin nyaadhus jiraa, akkittan nyaadhusii
Karaan kaadhus jiraa,akkittan kaadhusii !
Yoon wanna san nyaadhee,foon kee natti ta'eet
yoon karaa san kaadhee mudoon natti ba'eet
Nyaachurraa of qusadhe, garaan koo beela'e
Miilli koo adabate daandin sun seela'e
Odoon qabuu dhabaa
odoon beekuu dabaa
Siifan jedhamaamii kinoo amma ammaatti
Dhaqee galuu dhabee maqaan himamaatii !

Yaa ilma aayyaa...

Siifan akka osolee holqa dhagaatti galee,
Akka canoo lagaa baala nyaadhee bulee,
Akka jawwee gannaa biyyoo arraabe malee...
Siifan akka gommaa hagabee,
Akka weennii inaaffaan qabee,

Ijji daggala na laalte
Qalbiin dukkana kajeelte
Miilli gammoojjiin qajeelte !

Yaa ilma aayyaa...

Siifan' Aduun yaa waaddu,aduun na waaddee
Siifan'gaadduun yaa gaadduu,
gaadduun na gaaddee,
Ana maqaan yaa baduu,maqaan na badee
Aduun maaf si guba!yakka maaliif sigaadu!
maqaan maaf sibada ya koodee!

Ati muufattee qoodan ijaan argu,
Ati rakkattee yoo halagaan saggu,
gaafas callaan badee yoo aramaan margu...

Sidura na haa oolchu yaa ilma aayyaa!

Isaafis waadaa gale siifan waadaa kakaa
Saba koo hin nyaadhu jedhe,
soba dhugaan makaa!
Sobeetoo abaaree, abaaree ajjeesaa,
Achumaan kakadhee, kakadheetoo kaasaa,
Itti buufee sobee dhugaa fafakkeessaa

Siifan si'jjeesse hin jedhu hin fakkeessu tasa!

Yaa ilma aayyaa...

Kakuun kee cubbuu takaallaa natti ta'ee,
Abaarreen kee booqaa addatti naba'ee
Eebbi kee na goobsaa,gooba natti fe'ee
Yoo kakattu yoosuu akkan sii dhabamu
Yoo abaartus yoosuu akkan sii qabamu
Eebbisteetoo yoosuu akka sii himamu!
Siifan jiraan du'a jireenyan dhbama
Siifan taa'ee yaada yaaddodhaan qabama!

Yaa ilma aayyaa...

Na amani na dhgayi; ammallee na amani
Wannin godhu wannin ta'u, hunduu Siifani!
Dhugaa Gadaa Oromoo, dhugaa Caffee tumaa,
Kan badesoo nu'i, kan balleessesoo numaa!
Dhugaa uumaa ganamaa,
dhugaa ruuda Walaabuu,
Harki lamaan kan waliitii,waliin ala eenyu qabu!
Dhugaa seera maan guddoo,
dhugaa kallacha araaraa,
Dhugaa caaccuu kallachaa ,

dhugaa alangee seeraa!
Kontoma koo dhuma koo,
siin calqabeen siin fixaa,
Saba koo dhiiga koo siin baheen siin lixaa!
Amma ati argitutti waan hamoommattee jirtu,
Amma ati goonfattutti waan teechetoo murtu,
Waadaan waadadha foon koo
manatti hin deebtu!
Gateettiin koo hin dadhabu , mudhiin hin seela'u
Foon koo namoo'atee yaadni koo hin naanna'u!
Siifan manaa bahee waa fiduuf waa kufuu,
Yookaa fidee dhufuu yookis kufee hafuu
Gedduu kanatti dabni waa uummamtee,
Foon koo na moo'udhaaf lubbuun na cubbamtee,
yoon jalladha ta'e beekaa irraa goree,
Ekeraan gootota kee lafeen ta'ee qoree
Irree na haa waraanu akka isa moree!

Yookaas:

Siifan manaa bahee akkan sumaa du'u
Ayyaanni Oromoo ana faana yaa bu'u
Kanaafis seenaan dhugaa kaa'ee,
Risaan ragaa yaa ba'u!
Yaa ilma aayyaa...

GATAA LAKKUU

Jagni tokko du'eet,gataa isaa baanetoo
Waalam gannee galle ;waan du'aa taanetoo.
Gaafa gataa isaa dirreeti baasanii
Seenaa jabduu isaa biyyatti kaasanii
Dhiiraa dhalaan gadde,imimmaan gadyaa'aa
Gartokkeen maqa kaan maqaa isaatiif boo'aa.
Inni du'eet du'aa isaa baatanii,
Xilahuun Gassasaa maqaa isaa hatanii!

(yaadannoon isaa maqaa Xilahuun Gassasaa WaldaMikaa'eel
Za Biheera Bulgaa jedhameef

YOOM?!

Waaqa kadhate malee muka jala taa'ee
Rabbii saat waame malee tulluutti ol ba'ee
Eessatti Oromoon muka Waaqa godhe?
Kan san baatu yaa rakkatuu amantaadha jedhee!

BILISUMMAA AFRIKAA

Ol gora'saa oolanii
Olguuraa galanii;
Garanni kan garaa,
Gamni sun kan baraa,
Faallaa godhee uumee,
Irraa jalaan tumee,
Yeroo dukkana Afrikaa
Bariidha Ameerikaa.
Dukkanni kun dheeroo,
Duukaa buune dhiiroo.
Bar tokko lafaa kaanee,
Akka gootaa taanee,
Qabsoo dukkanatti,
Isa hin bariine kanatti,
Qawwee eeboo baannee
Daggalatti banne!
Achii,Bilisummaa Afrikaa:
Tokkorraa bilisa baanee
Tokkichaaf bilisa taane!

MURTII

Mootin gaafa dhufee bitaa mirga laalu
Murtii hundaa laateet hiree hireen galu
Gaaf dabni mul'ate,kan qabut qabama
Guyyaa gaaf lakkaawwii kan dhabet dhabamaa!

HARMEE

Si’iif ta’a jedhee irraan olee kaadhee;
Si’iif darba jedhee dafqa koo fixadhee;
Boruuf ta’a jedhee garaa koo hidhadhee;
Dadhabnaan dhaabbadhee si laaluu calqabee,
Ka’eetan si nyaadha sii nyaachuu dadhabee.

BAREEDA

Ajab bara ammaa miidhagni gadiin caalee
Koomee koo-meen jedhe gara miilaa laalee!

HUMNASAA

Hin yaadda'in harmee,ilma kee hin dhabduu
Yookan olii malee, namni gadii hin qabduu!

BAGA HIIKEE

Udaan faadhaf malee, baga hiikeen silaa
Fincaan faadhaaf malee, baga hiikeen silaa
Odoo akka deemsaa, kan isaantu caalaa
Qaama keessa hulluuqee, warra goda gahu
Karaa hi'dogoggoriin, qaawwa qaaman bahu
Kan ilmoo salphaadhaa, yoom hammana gahaa
Daa'imni deebi'eet, karaa seene bahaa!

HAQA KANNIISAA

Maaf jaju kanniisa?
Waliin lagdi malee,
Walitti hagdi malee
Kan biraa maal goote?
Maal uuman akkaanaa!
olaanaan ejjeteet
gad aanaan hojjeteet
mootii harma hootee
Nu'uu nu sobdeerti,
sagal muka kortee
sagal qaawwa urtee
yoo ilillii suuftu;
Nuttuu fakkaatera;
yoo tuutan bobbaatu
yoo nyaaran gad baatu
gaafa damma buuftu!
Edaa ishiin yarii !
kaan yaabdeet, kaan hammattee mugdii
Kaan hagdeet, kaan fincooftee dhugdii
Waraabessuu kan garaa jaalatu
Yoom akka kanniisaa,
waa hageetoo hin nyaatuu!

GADHEE MITI !

Gadhee nu se'anii yoo callifnee laalluu,
Guyyaan keenyaa mitii, dandeenyee hin utaalluu.
Lugna nu hin se'inaa gadheen yoo gadooduu
Kormi biyyaa bahe silas hin barooduu!

MUCUCOO

Mucucoo taphannaa lamaa sadi taanee
Dabareedhan kufnaa hunduu mucucaannee
Dandamannee kaanan martuu jajjabaannee
Erga takkaa kufne birriirra ejjennee!

BADAA!

Du'i hin du'iin hin jennuu,
gadhee garaa fincaanii
Badi hin badiin hin jennuu,
gowwaa garaa udaanii
Ni nyaattu malee hin yaaddan;
isin diinni midhaanii
Haati isin deesse
Yoom bakka geesse!
Ishiin hin du'inii hin badinii lafaa
Takkaa goota deessee bakka gahuut hafaa.

HIN AJJEESIN

Qarallee qabaadhuu
waan akka magaazii,
Dhaqaa gala nyaadhuu
Garaallee jabaadhuu
Akka fira naachaa
Imimmaan buusatii
Ilkaan keetin nyaachaa,
Fiigicha dandeenyan
Yoo dhaqqabuuf taate
Kaadhutii dhaqqabi!
Dabaa nama keetii
Dabus silaa keetii
Hin ajjeesin qabi!

MOROMAA

‘Afachu! yoon funyaan kee qaawwa aarri keessa bahu,sonba kee bobeessaa cilee,tiruu kee warshaa alkoolii gochuu baadhe---!’naan jedhe otoon ani waan inni ta’ellee hin beekin.Nan wareere;maal taate hin jenneen; aaruu isaa beekera.Akkana naan jedhaa dhiisetoo guyyaa takkallee daba ni yaada jedhee yaadee hin beeku.Garuu obsan dhabe.Akkamittan odoo waan inni ta’ellee hin gaafatin callisa?yoon cal jedheen ammoo na tuffateeti jedheet waan biraa natti fida jedheen sodaadhe. Anis xiqqoo aaruu kajeelera.Maaal taate jedhuun moo maal dhabde jedhuun laata jedheen ofiin mari’adhe.Maal taatee wayyuu hin didu jedheen murteessee kaa’ee maal taate jechuutti dogongoree:

‘Maal dhabdeet---!?’jedheen

‘Maalin argadhe---!’naan jedhe.Ammas irra deebi’een wareere.Garuu ergan dogongoree jedhee booda gaaffiin koo sun sirrii natti fakkaate.Dhugaayyuu maal dhabeeti jedheen of gaafadhe.Sanumaanin gaaffuma san itti deebise.‘Maalin argadhe ?maal faa naaf fidde?akka namaa nama si taasise;bakka namaatin si ga’e;dadhabee asitti na boqachiisi, asitti na buusi siin jedhee hin beeku.Amma garuu sis ofis dadhabeera!na

aarsuu malee didde---!'hin ficcisiifne. Dafee waan barbaadu qofa akka natti himun afaanitti qabe.

'Mee maaluma barbaadde gabaabumatti'n jedheen.

Garaan isaa waan gubate fakkaata.

'Ati amma waanan barbaadu wallaltetii!?waan hiriyaan kee qabu qabdaa!?waan uuman namaa argatu argattee ?lubbuun kee fuulduratti maalitti deemti---?'

Reefu wanti inni jedhu hundi bitaa na gale;wanti inni ka'eef hundi na jalaa dhokate.Ibsaa ibseen callisee baaxii baxii ilaaluu jalqabe.Ko'ummaan natti dhagahame,keessi koo sodaate.

'Maaloo natti himimee na hin raakinii!'jedheen kadhadhe 'Sittan hima akkamin sitti himuu dida---'jedhe.Yoo kanan tilmaamee odoo inni hin dubbatiin dafee dubbadhee eeyyee jedheetoo akka inni gammadu gochuuf kajeele.'Mee na dhagay'n jedheen. 'Garuu kan ati yaadde konkolaataa manaa miidhagduu,mana jireenyaa,qabeenya gahaa,---jechuu Barbaaddeti.Ta'us kun hunduu yeroo qaba.Akkuma beektu ani digirii koo kan duraa baranan fudhadhe,naaf eeggachuu, obsuu akkamitti dadhabdeet akkanatti na sardita!?jedhee akkan fedhii isaa dubbadhe baruuf itti dhaggeeffadhe. Itti beekun yaa hafuutii waanan karaa san darbe hin fakkaadhu.Asumaa achi akka ramaxa faana keessaa yaadni isaa na waadde.Homaa itti beekuu dadhabuu kootifii innis baasee natti himuu dhiisuu isaatiin keessi

koo aareen ol jedhee taa'e.Garuu otoo baay'ee hin turin dhaamochuu kajeellanan deebi'ee ciise.

'Dadhabaa'naan jedhe.

Ofii gaditti gad na mil'achaatii waan natti haasa'u natti fakkaate; nattiis gadi ulfaate.Waan narra taa'en se'e. Suuta jedhee gara gateetti kiyyaa yoon qaqqabadhu homtuu narra hin turre!

'Abbaayyuu hin qabduu abbeeradhaa boochi jedhan!' jedheet natti mammaake.Wanneenin ani lafa kaa'een ala ta'uun naaf galus maal akka ta'e tilmaamutu na rakkise.Kontooffadhee, diriirfadhee, asii fi achi garagareen yaade. Homaa beekuu hin dandeenye. Sodaadhus deebisee isuma gaafachuun fedhe.

'Maaluma jechuu barbaadde,maaf natti himuu sodaatte?'gaafadhe.

'Ati sodaadhu! ani maalifan sodaadha!'naan jedhe.

'Eegas natti himi'

'Beekta oggaa baay'een siif obse;lubbuun jirti kan jedhamtu yoo jaalattee jaalatamte qofa .yoo kan qarshii argachuun,warqee horachuun,mana godhachuun barachuun, nama waliin ooluun--- hiikni isaa kami!? naan jedhe.Ani silaa jaaladheera; jaalatameera, anaan maal jechuu barbaadeti jedheen of keessatti ususe.

'Ani jaaladhes, jaalatamesiim! Maal jechuu barbaaddeti' gaafadhe.

'Eeyyee jaalatteerta;garuu jaalatamteertaa?

‘Jaalatame jedheen amana’

‘Amani!xiqqaas guddaas amani!beekas wallaalas amani! Dhiiras durbas amani!---Waaqas ---amani, hundumaa amani, amantumaan fixi,amantumaan dhiisi;amanamanii akka dhiisan argitaa ---Gowwaa!’ naan jedhe.Hiddi qaaruu isaa dhiita’ee,ijji isaa diimatee,onneen isaa bokoktee dhiiga fincaa’atii waan dubbatu natti fakkaate;na surure!

‘Amanamuu koo moo amanuu kootitu Soba,moo badiidha!?’n jedheen.

‘Amanuun kees amanamuun kees badii miti.garuu jaalachuu kee malee jaalatamuu kee waan beektu waan hin qabneef akka akkanatti dubbattu hin barbaadu’ jedhe.

‘Maalif?’deebiseen gaafadhe.

‘Akkanuma kaa!eega jaalatamtee hin sobamtu,
Ega sobamtee ammoo hin jaalatamtu!sii galee!’jedhe.

‘Ani jaalatamuu koo beeka ,ati garuu maal akka argite hin beeku’jedheen itti deebise

‘Hii...iii... gowwaa!’naan jedhe dabaleetoo

‘Maal jechuu keeti?’gaafadhe.

‘gowwaa jechuu kooti’

‘Akkam?’

‘Akkana,ati gootaa mitii,ati dhiiraa mitii---’naan jedhe.

‘Eeyyee goota ,dhiirasi---kanaafuu maaltu yaa ta’u?’

‘Uu---uuu---goota!uuu---dhiira---odoon gadheedhaa? Lugnaayis siin jedhee eeyyee jechuun kee hin oolu!’ yoo naan jedhu amma utaalee siree kiyyarraa ka’e. Maqaa Rabbii waamatan

‘---Maaltu kana natti erge, ergama maalit ta’a yaa gooftaa! maal guyyaa abaarramaan! maalinni abaarsi akkanaa! maali jeequmsi dhuma hin qabne---!’ Ka’een ibsaa ibsee sa’aatii ilaale.Halkan aartuudha; walakkeessa halkanii sa’aatii 7:30 ta’ee jira.Fuula kiyya haxaa’achaan huccuu kiyya kan guyyaa ofitti harkisuu jalqabe.U’uffadheen balbala harka tokkoon banaatii harka biraatiin ibsaa dhaamsee gadi bahe.

‘Afachuukaa amman waan ati abjuudhaan hamoommatteefii, namooma kiyya jeeqxee, miira kiyya keessa facaastee ciisa na dhoowwite san siif dhugoomsee alkoolidhaan si adoochee deebisee

si fidaa! afachu, afachu---’ jedheenitan daandii qarsaadhaa gara daalattiititti nama baasutti bahee qajeeele. Deemsa daqiiqaa 10 tin booda masaraa muummee ministeeratiifi galma paarlaamaa biyyoolessaa gedduu bahuun mana foonii Girigiroo maddii darbuun gara hooteela Asallaatitti gore. Baay’ee ho’e ture ; balballi gad cufamee waan tureef qilleensi alaa ol hin seenu, kan keessaas gad hin bahu.Ukkaammamee waan tureef wayitan alaa ol seenu

akka waan Arbi afuura natti baafatee hoo'i laphee na dhiite.Ta'us dhiibetuman ol seene. Ibsaan gaashaan ifu hin turre.Manni akkasumatti dimismisaa'eet namoota qabachuu isaa qofa mul'isa malee kanatu abalu nama hin jechisiisu.Teessoon lafa jiru hin turre.Hunduu keessaummaa isaa baattateet diraamaa ta'aa jiru dhaggeeffachaa jira. Namoonni wal xaxanii, kaan sirbaatii ,kaan afaan machiitiin waxaxxisaatii, kan of dadhabe ammoo "waan akka daansii" socha'aa keessummeessitoota waamee arrabsaatii, Kaanis ibsaa dimimmisa baaxii keessaa bifa namootaa miidhagsu saniifi sagalee lallaafaa sirboota biyya alaa waliin sochii walsimsiisee kan manuma saniif Waaqni isaan uume fakkeessanii jiru.Teessoo dhabe jedhee hin rifanne; baakkoonitti hirkadheen booree koo ba'uuf Goordoon qaruuradhaan ajejee cabbii otoo itti hin dabaliin walirra walirra bute. Dafee na sochoosuu didnaanin Jiinii itti dabale.Nafti koo na hoo'uu calqabnaanin buusee irraa unee fuula koo gara namootatitti garagarchee doo'achuu jalqabe.Namoonni mana san keessa jiru garri irra caalu cimdaa'eti kan dannasus dannasaa ,kan dhugus dhugaa jira.Kophaa kootan of arge.Addunyaa kanarra waanan kophaa koo jiru natti fakkaateet miirri koo hundi bakka jirutti dhaabbate.Lapheen gaw-gaw na jette.Onneen too waan

baqaqxee maddiidhan dhiiga dhangalaastun se'e. Qaamni koo marti qoree baase. Kan duraan natti hoo'uu fedhe amma deebi'ee natti qorre.Ko'ummaatti wallaaluu kooti!

jaaladhee dhabuu kooti!

Odoon jaaladhuu jibbuu kooti!

Odoon arguu dhabuu kooti--- kun hunduu natti mul'ate. Al tokko kolfa gadadoo ofitti kolfeen kophaa haasa'uu jalqabe!Silas ana malee namni biraa waan jiru natti hin fakkaatuu silaa maarree yoon kophaa haasa'ee kolfe!

'ii---iiii---ilaali hiriyaa kee!silas ilaaluu malee namoomuu beektaamitii ati amma shumburaa sanii!' Naan jedhe. Itti dhaggeeffadheen dafee dammaqee harka rurrukutuun keessummeessituu waan dhugamu akka itti naaf dabaltu waame.Hammasitti garuu maal akka yaadee akkas jedhen gaafdhe.

'Maalinni shumburaan?'gaafadhe.

'Shumburaadha kaa;shumburaan funyaan qabdi malee furrii fudhachuu hin dandeechuu!ati hammasii!'amma baay'ee nah in ajaayibne.

'Akkamittan akkas ta'a?'

'atuu argitaamii,namoonni as keessa jiran kun kan durba mudhiin sorsaa hammatanii faana marmaaran kun hunda isaanitiif Waaqatu qoma keessaa baasee

kenneef seetee. Afaanumaan dubbatanii amansiisan malee.Ati afaan hin qabduu? ati hin dubbattuu?hin amansiistuu?maal taatee jirta?'

'Animmaa al tokko amanee amansiiseen jira!irra deddebi'een amansiisa moo?'

'Ega amansiistee meerre akka ambaa of biraa qabda ree?'

'Ammaaf yaadan wal dhabneet na biraa hafte'

'na jibbite maaf hin jenne!'

'lakkii na jibbuu ishii hin barree'

'Baruu waan hin barbaannefi hin dandeenyef malee si Jibbiteerti'

'isa situ beeka'n jedheen aaree.Akkan aare narratti bare natti fakkaate;

'Lakkii anoo si gorsuu kiyya turee'naan jehe.

'nama gegeeddari jettee na gorsuun kee nati yaa hafu!'

'maal qaba yoo jiraate namni konkolaatayyuu ni geeddara mitii ,yoo durba geeddarte---' yoo kana aarri natti laboobeen dhugaatii dafee dafee walirra fudhadhe. Kaayyoon ittiin dhufe isa adoochuu tureeyyu gedduutti na hirraanfachiise malee.Ammas itti daddabaleen akka nafa of hoo'isuu ta'e.

'daddabali si malee ani suma faanan jiraa'jedhe.ammas wareereen itti dabale.Sodaan keessa kootii garuu homaa hir'achuu hin dandeenye.

‘yoo anaa jette maadiggaa dhugaatii jala oolii buli gaafa sirraa gale hinuma wal argannaa---dheeffitees na jalaa hi baatu!’naan jedhe .Baay’ee waanan dallaneefan ‘maaloo yaa Rabbii’ jedhee harkaan battiffadhee adda koo gubbaa of dhahe.Dura isa hubuufin godhe.Garuu na dhukkubnaanan akka qaama kiyya ta’e bare.Kana keessa garaan ‘mee suuta walii galaa’naan jedhe.Qososeet sodaadhan natti dubbate.Obsa dhabeet dabaree otoo hin eeggatiin:

‘Callisi atimmoo waan sitti ergan baachuu malee maaltu iccitii ilma namaa keessa si galche---’jedheen. Garaan deebii tokkollee akka hin kennineef adareen sossobee teechise.Innis sanumaan walitti nu dhiisee duubatti deebi’e.Tasuman mana fincaanii dhaquuf ka’ee duubatti darbe.Bakkicha yoon ga’ee gidaara mana fincanii maddii qaxxaamuru qaama qullaa lamatu dhaabbata.Boca moo qaama nama dhugaati jedheen ilaluu jalqabe.

‘namni dhugaa ammoo halkan kanaan,kanaa hoo’a akkanaa keessaa qorra akkanaatitti qaama qullaa kan gadi bahu maal ta’e jedheetoo!’jedhee of amansiisee fakkii simintoon tolfame san bira kutee darbuuf yoon jedhu dabaree dabreen socha’u.Saalfifi naasun walitti na jalaa makameetan dhaabadhe.Abjuus se’eera.

‘Maal ati?’n jedheen.Qaamni isaanii lamaan akka utubbee saqalaatitti wan wal utube fakkaatet duubaa fuulduratti yaa’a galee jira.Waa dubbachuuf waan danda’anii miti.Sagalee adinsaa qofatu darbee darbee dhagahama.Nama ta’uu barraanan callisee tare.

‘Ajjeesi jennaan ulfeesse abbaan daakaa-jedhan’naan jedhe dafeetoo.

‘Maalimmoo?’n jedheen deebisee

‘kunoo doo’atteemiree!’

‘kanaafuu akkana godhi jettaa?!

‘eeyyee; kan akkana siif taatu barbaadii godhi’

‘fayyaa hin qabduuyi barana!’

‘maal gochuu keet sii wayyaree kan jaalattu
silaa si sobdee kan biraa hin jaalattuu?’

‘eeyyee hin jaaladhu’

‘Eegas animmoo jaalala malee hin jiraadhu; babbareedaa kana otoon ilaaluu sis nagayaan hin jiraachisu!’jedhe. Abbaa irree natti fakkaate,abbaa irrummaas natti mul’ise.Bulchiinsa mootummoota Afrikaa tokko tokko...,bittaa warra barri kenneefit na yaachise.

‘Jaalala malee hin jiraattuu?yoo kan jaalattu dhabde hoo?’

‘Akkamittan kana hunda keessaa dhaba!’

‘kan argan hundaayyuu nijaaltuu?!’

‘Keessaa filatu’

‘Takkittii filadhee jaaladhe,ishiidhan walitti bu’e;ammaan achi jaalachuu hin fedhu’ jedheeniin haxxiffadhe.Akka tasgabbii ta’eet,ammas dabalee ‘animmoo jaalala malee hinjiraadhuu sitti furaa!’naan jedhe.

‘Yoon asii si dhidhimse hoo maal haadha keet goota! Ana harka jirtaam!beektee?!’amma anis innis aarree jirra.

‘Eessatti?qii---qiiii---iii achitti kophaa sin teechisaa?’jedhe seeqatii .

‘Maal hadha keet fidda,bakka mucaan duraan jaaladhe argee hin dallanne ,bakka namni na hin beekne, bakkan kan biraa beekee hin dubbifne,naannoo haara’attan si dhidhimsa!’

‘Maal waan ta’eefi kaa kun hundi?’

‘Ishiin dura jaaladheen ala kan biraa hin jaaladhu. Ishiidhaan waanan wal dhabeef jaalala namaa dhiisetan jiruu baqaa jiraadha.Kun ejjennoo koo isa dhumaati. Kanaan ala wantiin siin jedhu hin jiru.Atis waan biraa akka hin daballe'jedheenitan irraa garagare.Sanaan booda ejjennoo kootitti cimeen isa fudhadhee gara naannoo na hin beeknetitti deemee kophaa jiraachuu jalqabe.Jaalalleen toos kitaaba fi qalama taate Gimbichuutti.

Jiruu Gimbichuu

Mee naa ta'i michuu! Jedheen jireenya moxobadhe.

QUUFA

Sodaatet dheeffe jechuutti daggalatti galee
Na'in danda'u jechuutti sagal si biraa qalee
Yoo ati galtuu taate
Galtuu ta'uu qabajettaaree
Yoo qabi siin jedhan,
qabuuf moo qabamuuf
Qeerransatti kaatta yaa saree!

HIDHAA

Niitii fuudhi jedha har'as abbaan kiyya
Eessan taa'ee fuudha anuun qabu biyya
Mana ijaarradhu jetti harmeen na gorsitii
Eegan keessa taa'ee hidhaan manaa mitii?

DAMMA

Damma hin nyaatinaa,yoo nyaachuudhaaf ta'e,
Harka arraabbataa yoo damarraa ka'e,
Afaan mi'eeffata,kan dammarra' taa'e!

ANI

Kolfi kolfi naan jedhaa akkan waan gammadee
Boo'i boo'i naan jedhaa akkan waanan gaddee
Boo'ichi dhugoomee gabrummaarrayin maddee
Boo'uu malee gammaduu,
yooman takkaa yaadee.

HAADHA WARRAA TOO

Wal jaalachuu gaafas,
eenyut dursee yaadee?
Tasa wal arginaan wal mararre koodee
Hoodhu jaalala koo kunoo **Siifan** fidee

GADDA LUBBUU

Kufaatidhaan miti namnillee kan gadduu;
Du'aanillee mitii lubbunis kan badduu;
Kaayyoo uummamteef san,
yoo barbaaddee dhabduu!

ABAARREE

Abaarree guddiftee akkan biyyee nyaadhuu
Atumti arjoomii bukeessii naa laadhuu
Tasa yoonan darbe abarsi kee ga'ee;
Diinaf fira meeqat biyyaaf biyyoo ta'ee?!

AJAJA

Ajaja Akkoo Manooyyee way yaa cimina
Akkas deemaa dhaqee karrarra ciisinnaa
Horiin mana hin oolin narras hin yaasinaa
Ta'e dubbiin barana
Jedha ergaan warranaa!

DIBAANYAA

Otoo karaa deemtuu dahumsaan qabamtee
Dibaanyaatti duute Miixaan itti hammaatee

(kibba walloo keessa)

MOOSEEFAA

Moosefi kaarotii maalif baala baatuu
Gadi jedhii buqqisi isaan hudduu nyaatuu!

GAADDISA GADDAA

Dureen akka daa'imaatitti otoo hin daa'imin boqota tokko malee ture kan guddatte.Abbaan ishii otoo ishiin hin dhalatiin ture kan addunyaa lammaffaatti darbe. Abbaa kiyyan fakkaadha jettee ishiin dubbachuuf yaa rakkattu malee namoonni akka abbaa ishii fakkaattu itti himan baay'edha;waan saalaa hin kaasnu malee.Haati Duree jiruu injifachuuf bu'aa ba'iin ishiin keessa hin dabarre hin jiru.Dureenis taanan sanuma;dhalattee gaafa oggaa shaniit ganda halagaatitti galte.kana kan godhe ammoo abbaa biddeenii ishiit ture.Innis hiyyeessa waan ta'eef walitti hirkatanii loolloo rakkinaa bahuufi malee lamaan isaanituu -harreen ofiinuu hin galtuu---kan jedhan sani.Innis haadha Dureetirra ,haati Dureetis isarra wanti waayyan hin jiru.Inni Duree jibbee otoo hin taane ishii isaan faana qooda hagabuu bultu ofiifis nyaattee isaanifis bu'aa akka buustuuf barbaadeti. Dureen ganda namicha dureessa Bojaa jedhamuutitti weessoo raasudhaan qacaramte.Haati Dureetifi abbaan warraa ishii magaala Caffee keessatti hojii guyyaa hojjechaa oolu.Haati Duree guyyaa kan hojjettuun ala halkan haraqee

baastee dimshaashan warra biraatitti gurguratti.Abbaan warraa ishii gaafa hojii guyyaa kan gatiin fooyya'e dhabe mana foonititti waaddituu ta'ee qacarama. Manneen foonii lakkofsaa ol waan ta'aniif hojiin hin dhabamu gatiitu kufaadha malee.

Dureen erga achitti jabaattee of beektee namichumti ishii fudhate mana barumsaa ishii galche.Obbo Bojaan boddee keessa waan qaban hunda gurguranii konkolaataa fe'iisaa waan bitataniif dureen heddu weessoo raasuun hin dhiphattu. Guyyaa tokko konkolaataa Bojaatirratti abbaan manaa Haadha Duree muka fe'ee akka Finfinneetti gurguru waann gaafatameef mukicha fe'ee gara Finfinnee deemaa odoo jiruu konkolaataa waliin riqicha keessa bu'ee lubbuun isaa darbite.Ijaa kanaan Bojaanis harka qalleessa waan ta'ee dureen manichaa baatee akka deemtu haalli dirqisiise.Kanaaf ishiin filannoo waan dhabdeef gara haadha ishiititti deebite.Bara san barumsa ishii addaan kuttee waan humni isaanii danda'e hojjechaatii bahanii bara lammataa barumsa ishiititti deebite.Haati ishii erga lammaffaa irraa du'ee dhirsa kan jedhan kakattee intala ishii waliin taa'uu murteessite.Haala kanaan bara rakkinni itti cime addaan kutaatii bara fooyyeen mul'ate ammoo barachaatii kutaa 12ffaa qoramte Dureen.Yeroo ishii

baa'ee barumsa irratti waan hin dabrsineef qabxiis gammachiisaa hin fidne ture.Akkasuma ta'eetis kan dorgommii TTI ishii galchu waan argatteef Dorgomtee Koolleejjii Barsiisota Mattuutti darbite.Yeroo achii deemuuf jettu qarshiin waan ishii rakkiseef haatii ishii ulaan harka hin keenye hin turre.Dhumarrattis milkooftee turtee Dureenis barumsa ishii hordofuuf dandeecherti.Koolleejjii barsiisota Mattuu akkuma geecheen Micayyoo Kololee jedhamtuun wal saa'ibatan.Dubbachuuf saalfattuu taatullee Kololeen ija cabsitee waan nama dubbistuuf daddaftee wal baratteen.Barumsa isanii waliin hordofuun eebbaf gahanii barsiisummaan shawaa kaabaa mana barumsa Leemmanitti erga takkaa ramadaman.Haadha ishiitiif dabarsuuf kutattee waan kaateef waan hundumaa haadha tiyyaaf jechuu baay'ifti.Qarshiin isaanif kanfalamu garuu san hunda kan abbaa irraa hafee nama biraatiif ooluu miti.Kun ammo keessattuu dareedhaf dhukkubbii mataat ta'e.Kanuma keessaa hagabuus ooltee hagabuus bulteet haadha ishitiis qarshii ergiti.Ta'us itti bahuu dadhabde.Akka durbaa uffachuu, dibachuu ,faayamuus ni feeti.Afachuun ishiitis bakka itti baasu wallaalte.Kanaan bira qaama babal'oo waan taateef nyaanni ishiin fudhattuufi kan ishii barbaachisu wal gituufi dide.

“Kololeetoo maalan godha qarshiinis na gahuu dide, Kanan nyaadhuus na hin quubsuu!kanaan bira meeshaa Tookkollee hin bitanne---”Jetteen.Kololeen ammoo faallaa ishii jalaa ta’eet ture.Ishiidhaaf ammoo qilleensa itti yaa wallaaltuu hin beekkamuu nyaanni ta’uufi dide.

“Wayyoo Duree too simmoo si nyaachisaa anaaf nyaanni Naa ta’uu dideetan kinoo namoomaa bahee deemaa”

“Wayyoo waaqni kunis cubbuu godhaam!maal ta’aayyuu odoo akka keetii kana naaf godhee!”

“Kun gaariidha jechuudhaa Dureetoo?”

“Eeyyee gaaridha !anaaf gariidha odoo akkas ta’ee qarshiin Garri irra caalu haadha tiyyaaf deemaa!”

“Yeroo hunda akkana hin ta’uu bar,ani amma waan biraa Yaaduu calqabeen natti fakkaataa kan akkas ta’e”jetteen Kololeen kolfaatii.

“maal yaadde”daftee gaafatte dureen

“Mucaan jaaladhu tooko yemmuun yaadu beelli narraa Bada;baay’ee na yaachisa---kanumaaf natti fakkaata kanan Nyaata dadhabu----”Kololeen hin xumurre sanuma keessa yoosuu yaadutti ceete.Dureen odoon jaaladhee anis akkasumaayyuu laata jetteet of keessatti ofuma gaafatte.Itti aansuun geddumaan Kololeen

“Odoo wal bira jiraannee silaa jiruu salphifnee jiraanna

Silaa akka amma rakkinni namuudatu kana hin ta'uuyyuu!Inni achitti ni rakkata ani asitti nan rakkadha. Kanaan biratti Wal yaadna maal wayyaa!" jechuun imimmaan dhiitaa dhiitaa kunbuluullachiifte. Dureen jaalala dhandhamtee waan hin beekneef imimmaan Kololee gaafa argitu jaalachuu amma qara eeboot sodaatte;Odoo hin beekiin dhiirota shakkuutti kate.Garuu keessa ishiititti akkas jette:

'Odoo waliin jiraannee jiruun ni salphifnaayyu---'kan Kololeen jette san yaadatte.

'Dhugumaayyuu odoo gitni ofii jiratee waliin jiraatanii jiruun Salphachuu hin oolu'jetteet ofiin qaaqxe. Tasuma Kumsaa yaadatte. Kumsaan barsiisaa mana barumsa isaan itti barsiisaniiti;magaala dheeraa,ilkaan kaarruu,amal qabeessaa kan ol jedhee nama hin ilaalle---fakkii isaa sammuu keessatti kaaste.

'Sirriidha isumaa !'waan jedheen itti fakkaate sammuun ishii.

'Maaliif garuu kan nama hunda keessaa natti hiiqu' jetteet of gaafatte.Deebii isaa argachuuf garuu yeroo itti fudhate.'hin beeku waan isaa!garuu odoo jaalalaaf ta'ee maal jetta?Ni didda moo tole jettaaf ?'jedheen mataan ishii.Kolfa itti dhooste odoo hin yaadiin.Kolfichi ishiis Kololees garba yaadaa keessaa dammaqse.

"Maal duree?"

"Homaa miti!kophaan kolfaamii!" jettee ammas dabaltee kolfitee nagahaan oli jettee gara mana ishiititti kutte. Galtee mana ishiitti dugdaan ciiftee, 'Odoo Kumsaan dhufee ija isaa argee'yaadni jedhu sammuutti dhufe.Odoo hin beekiin jaalalli yaadaa ishii qabuu isaat hubatte.

'yoo na gaafatehoo? Hin ta'uun jedhaanii!muufateet deema Tole yoon jedheen ammo---'jechaatiit gaaffii tarreessitee ofumaa of gaafattee deebiis ofumaa laatte.Waan tokko odoo hin ta'iin ammoo saalfidhaan quba ofii ciniinte.Eenyu akka saalfatte garuu hin beektu.Saalfiin keessa ishii wareersee yoo ol jettu Kumsaan balbala irra dhaabbatee jira.Bakka seentu dhabde;of dhoksuuf qaawwi ishiin hin hawwine hin turre.Asiif achi ilaalte;homaa!

"Duree"jedhe saglee hasaasa hin caallen.cal jetteen.Ammas itti deebi'eet waame.Jalaa owwaatte harka lamaan afaan ishii jabeessitee qabattee.Nama waa hatee irrattii barame fakkaatti. 'Kan warrana jedheef kan barana jedhe hin hafu' akka jedhan san ta'eet Saalfii ishii cabsee Kumsaan manatti olseene.Kan ishiin saalfatte isa yaadaa turtee akka waan isa waamtee yoo itti dhufu keessi ishii itti kolfe.Inni ammo ishiin saalfattee afaan qabachuu ishii

gaafa argu salfattuu isaa gadii akka taate hubatee itti dubatatee waan bahetti akka bahu fedhi isa mudde.Sodaan isa wareere.Keessa deebi'uun 'fachu har'a akkanumatti haasofneet boru---'jedhee itti dhiise.Dureenis gama ishiitiin isa hawwituus keessa ishiititti of sodaattee jirti .

'Yoo hiyyummaa kiyyaaf jedhee booda na jibbee hoo!?'jedheet yaade sammuun ishii.

'yoo hiyyummaa kiyyaaf karaa naa darbu ta'e hoo!?'jedhe asuma deebi'ee.Kuumsaan baa'ee hin teenye. "Jedhi"jedheet ka'ee sokke.Waan dallansiifte itti fakkaatet baay'ee rifatte.Inni garuu kan ka'e soda isaa jala dhaabbachuu dadhabeet,garaani fi sammuun isaa lolaniiniti.

'Ka'i deemi,si'is jedhee jaalataa!hiyyeessa hudduu daaratii mitii Ati! Maal jaalatta!?' jedheen sammuunsaa. Garratti mari'ate,

'Homaa miti gowwaa gadhee koo!itti himadhuu jaalala kee ibsiifIshiinis si jaalachuu maltii---'

'ilma hiyyeessaa duuba kee yaadadhu,badi asii ani hiyyeessa hin Jaaladhuu yoo siin jette gaafa biraa ija ishii fuuldura dhaabbattee Mana barumsa tokkotti barsiisuun si hin rakkisuu?!sitti hime' jedheen sammuunisaa ammas dabalee.Ammas garaan isaa waan tokko itti hasaase:

‘dhaqii gaaffu ishiinis dhala hiyyeessat fakkaattii!ta’uus baatu---’ yaadota kanatu raasee jennaan mana dhiisee bahuu filate Kumsaan.Ishiin ammoo dallaneet kute seete.

“Maal kumsitoo?” jetteen yoo dallanee jiraate akka ishiin hin jibbine beeksisuuf.

“Hoo---oo homaa,battallee tokkon ijoolleef soroorsafan boru nan dhufaa”jedheen kolfa boo’arra hinwayyine tokko kolfaatii.Deemee yoo karaa walakkaa gahu waan tokko yaadatee xiinxaluutti ka’e.

“ ‘Kumsitoo’ ” jeteeyii Dureen yaa Rabbii!na jaalatti jechuudhayi?Yaa Rabbi dhugaa godhi!dhugaa godhi’---Duree garaan ciisuu dadhabeera. ‘--- maal balleessetan deeme laata’ jechuun sammuu of raasaa jirti.Lamaan isaanituu kara deemaa lama kan walitti hin dhufne ta’aniiru.dabareen lamaanuu ni gaya;yeroo waan garaa isaanii itti haasa’an,lamaanuu yeroo waan darbaa kaasanii itti bashannanantu dhufa yoo Waaqni jaalalaa isaan gedduu jiraate.Dureen odoo hin beekiin ,Kumsaan odoo sodaatuu lamaanuu kan wal jaalatan,jaalala dhugaa yaa Waaq tuftaa kee itti nuuf godhi jechuu irraa lamaanuu hin adabne;garuu walitti himanii hin beekan. Barii isaa lamaanuu mana barumsaatitti yoo walitti dhufan fuula ifaadhan yoo wal simatan qabbanni akka gedduu isaani jiru baran.

Keessi isaanii fedha jaalalaa karaa ijaa erga geechifate. Kumsaan waan jedhee beellamsiifatu dhabe.Haasa'a gowwumaatiin:

"Galagala dhufeetan taphadhaa buna hin danfistuu"jedheen.Deebiin ishii battalumatti

"Anuu yaadera!"yoo ta'u ammoo saalfiin isa qunxuuxe.Ishiinis kana jettee waa'ee mana ishii yoo yaaddu golli sihii hir'uu,qaawwa ta'uun isaa gaddisiise.Ta'us isa dhabuu waan hin barbaanneef 'Jaalataan furrii waliin'jettee cunuunfatte.Kanuma keessa ammoo waa'een haadha ishii ijatti dhufe.Sababni ishiin homaa manaa dhabdeef ishiin akka barattuuf liqii haati ishii liqeeffatte san kanfaluuf waan ta'eefi.Haa ta'u malee hanga ammaatittuu irraa hin dhumne.Yeroo sanitti ammoo intalli tee barsiistuu taate jechuudhaan liqii irra jiruuf taa'i ka'ii dhoowwanii turan warri liqii irraa qaban.Kanaan biratti dhalli qarshichaa dachaa isa dura liqeeffatanii ta'ee jira.Yeroo darbe guutuu kanfaluu didde jedhee Zabxiyya buusuun kan gadhiifamte erga Dureen dhaqxee wabii taatefii ture.Dureen waan jiru hunda waliin gechee buna danfisuun Kumsaa eegde.Kumsaan ammoo har'a hiriyoota isaatiin gorfamee onnee haraqeedhaan bitatee waan hundaafuu qophaa'ee itti qajeele.Yoo Duree bira gahu wanti hundi akka yeroo

kaanii miti.Dureen wanta ta'eef haara'a waan taateef itti hiiqxee gaafachuuf bakka teechuu ol jettee gara inni taa'utti qajeelte.Afuurri isaa maadiggaa farsootiin adda hin jiru.

"Kumsitoo"jettee tapha calqabuuf yoo daadditu butee of jala buuse.Rifaatuun arraba ishii gogseet dubbii ishii dhoowwe.Garuu:

"Maaloo Kumsitoo ani silas keetumaa,maaloo---akkanatti---Maaloo humnaan moo ---edaa nah in jaalalttuu---"Oduma ishiin jettuuwan kaayyeffateefi waan gorfamee dhaqe san raawwatee ka'e.Ishiin waan laaftef achumatti marantee hafte.Yoo san akka iyyuu dandeechu,iyyitee akka isa salphisuu dandeechu ni beekti.Garuu Kumsaa ishiin jaalattu san waan ta'eef gochuu hin feene.Inni garuu waan fedhe raawwannaan ishii gatee qajeele.Kana yoo argitu amoo garaan ishii waaddane. 'Gaabbiniifi eegeen duuba dhufa!'jetteet imimmaanin fuula dhiqattee callifte.Yaadni dhufeef hin jiru.Barii isaa mana barumsaa hin dhaqne,gadda mataa ishiitiif taa'aa oolte. Ija isaatiis arguu hin feene waan hundumaa keessa ishiititti qabattee ofii ishiitii ofiifis isaafis dhoksitee ta'uu barbaadde.Bakka kale inni itti ishii dhiisee deemee odoo ol hin jedhiin achuma oolte.Galgaltuu Kololeen wan hafteef gaafachuu yoo deemtuu Dureen imimmaaniin fuula of

luqqiftee jirti. Gadi cimaan akka jiru tilmaamuun salphaa ture.Maalummaa isaa baruuf ammo amaadaan gaafachuu malee itti waan boochu waan itti fakkaateef hin sardine.Cinqii fi sossobaa meeqan booda wanticha barte.Falli isaa ammoo too'annaa jala oolchuu qofa ta'uu isaat cimsitee itti himte.Haa ta'u malee namichi ammo gaafasuma mana barumsaa bakka bu'ee leenjii deemuu isaat yaadatte.Isaaf deebirratti qopheessanii akka eeggatanii fi hangasittuu ammoo dhiiga qorachiisanii nageenyummaa ishii baruuf Kololeen yada dhiyeessite. Kumsaan akkum dhufeen Zabxiyyaa isa buusuuf Kololeen baa'ee ifaajjitus Dureen jaalala isaa ammayyuu waan garaadhaa qabduuf dhiisuu filatte.Baatii sadi'iin booda Hospitaala fiichee deemtee dhiiga yoo qorachiiftuu HIV+ ta'uu ishii barte. Sammuun Duree waan dhagaye kan amanuu dadhabe.

"Wayyoo haadha too---wayyoo harmeetoo! simalee Eenyutu rakkata!Wayyoo---mana hidhaa----!"Odoo hin fixiin duuban jorgaa jette.Guyyootii 5 itti aanu achuma hoospitaalichatti waldhaanamtee gaafa dhumaa yoo of bartu hoospitaala jirti.Achii baatee gaafa mana ishii geechu Kumsaan hidhameera.Dureen achi geechee guyyaa lamaan bood ergaan tokko ishii gahe;haati ishii hidhamuun.Kun ammoo cabaarratti baqaqaa itti ta'e.Har'a odoo ishiin jirtuu kan akkana taate,har'a

odoo ishiin jirtuu kan kanfaluufi dadhabde boru gaafa ishiin waa taate hoo?eessa abbaa ishiit dhaqxi haati ishii hiyyeettiin sun manuma hidhaatitti hafuu ishiitimii!Ani hoo---Duree !jedhee waan waamu itti fakkaate yaadni ishii tokko.Itti aansuunis

'Ati boru du'uu keetiim!duuti yeroo kamiyyuu ol sitti dhiyaatee jiraam' jedhee itti ususe.Gurra ishii lamaan qabattee iyyuu feete.

'Haati tiyya hoo!Hiyyeettiin sun hoo!Kan ana malee homaa hin qabne ishiin hoo!'Dureen cinqmte. Ishiidhaaf HIV+v ta'uun har'uma afaan bofaatirra ejjechuu ta'eet itti mul'ate.Sababni isaa ammoo yoo qoratamtu gorsi gaariin hin kennamneef ture. Keessi ishii waa murteesse. haadha ishii dhiistee akka du'uu hin qabne.Haadha ishii eenyuttuu Dhiiftee du'uu akka hin qabne,Waan liqeenfatte waan kanfaltu waan hin qabneef mana hidhaatitti dhiiftee deemuun---Kanaan biratti intalli takkittiin ishiin qabdu,Dureen farad du'aa yaaphattee jirti.Kanaaf ---kanaafimmaa---Duureen ganama lafaa kaatee gara Gimbichuutitti qajeelte. Yemmuu achi geechu haati ishii gadhiifamtee jirti. Ta'us wanta gochuuf jette gara jabinaan gochuuf murteeffatte.Haadha ishii kan dur yaaddee dhaqxee boochee galtu san har'a akkuma nama bira tureetitti

nagaya salphaa tokko gaafattee teeche.Dubbichi abdii keessa haadha ishii jiru akka dungoo baqse.

'Haadha tiyyaaf jireenyan dabarsuu fi yoon dadhabe du'aanin---'jetteet ejjennoo ishii atattamaan itti kaate.Akkuma durii ishii nyaata qopheessitee dhiyeeffatan.Haati duree waan akkasii sihiirraa argitee waan hin beekneef imimmaan lafa arguu ishii dhoowwera.Dureenis dura cal jettuus yoo nyaaticha dhiyeessitu akka warra boosumarra jiruutitti harqitee dhiyeessite.Haa ishii nyaachuu hin feene ture.garuu yoo araarallee buuse jetteet itti hiiqxe turte.Lamaan isaanituu al lama lamarra afaan hin kaawwanne kan lamaan isanituu garaa qabatanii iyyuu calqaban.Yeroo baay'ee itti hin fudhanne,Haati Duree yoosuu boqata bara baraa boqatte.Dureen garuu odoo garaan ciramee,gubatee lafarra gangalattuu namoonni dhagayan dhaqqabanii Lubbun ishii mana yaalatitti du'a oole.Namichi adda duratti shakkame Kan sababa liqiitiin isaan raaku san yoo ta'u battalumatti mana boqotaa seene.Dureen saniin booda hojiidha jettee bakka hojiititti hin deebine.Sammuun ishii dalagaa sirrin ala waan ta'eef oggaa tokkoof namoomaa baateet turte.Yeroo tokko tokko iciitii ishiin qofa beektu tokko sammuu ishii san waliin odeessuun dhumarratti Xumura isaa gurra lamaan qabachuun iyyitee

guduunfiti.Oggaa tokkoof Abboomsatti maraattuu jedhamtee ,karaarra bultee, maaqqaqxee namaaf sa'an erga barantee deebitee dandamachuun Jimmaatti baddee hoteela keessatti qacaramte.Kun bakka namni ishii hin beekne ,Bakka namni haadha ishii itti hin kaafne Dawoo gaariidha.Baa'ee cacalliftuu waan taateef namni hooteelicha dhaqu hundi kan hin kajeelle hin jiru.Isaan keessaa ammoo namichi Joobir jedhamu baa'ee itti cimsuun fuudhaaf ishii amansiise.Kan tole jetteef garuu itti heerumuuf odoo hin taane itti himtee waan dideef innumti argee dhagayee akka ishii dhiisuuf jetteet turte.Guyyaa gaaf beellama isaanii wal qabatanii gara hoospitaalaa dhiiga kennuuf qajeelan. Karaarratti mucaan lotorii gurguru tokko itti dhufe. waan ishii beekuuf walitti dhiyeenyaan

"Kan halkanii si hanqateet guyyaa---nama ormaa eessan dhaqxa?takka dhandhamsiiftee eegee baarisuufimiimmoo---"jedhee itti qoosee narraa bittu malee jedhee waan itti hidhameef lotoroo abbaa baala lamaa walitti qabdee irraa bittee bira darban.Dhiiga kennanii raawwannaan ishiin achi dhaabbattee dhagayuu hin feene ture.Lammaffaa eenyyuf jetteet madoofti.Yoosuu baatee kutte.Joobiir Dabaree isaa seenee yoo gad bahuu ishiin achi hin turre.Baa'ee dallaneet firii isaa

eeggatee fudhachuuf murteesse.Baa'ee odoo hin turiin waammamee seenee fudhatee bahe.Kan ishii garuu doktarichi itti waan hin argisiifneef mala tokko uume.

"Dokatar akkamitti ta'a!akkamitti---?"jedheen

"Maal –v hin ta'u jetteet shakkitaayyuu?"

"Eeyyee!dhugumaa ?!yoo akkasii haati manaa tiyyas –V dha kaa!Ishiin amma asii baate sunis akkasuma kaa---!"jedheen akka nama rifatee harganuu.Akka carraa ta'ee yeroo saniif kan dhiiga kenne isaan lamaan qofa waan tureef Doktarichi qorannoo isaa keessatti +V hin argine ture.Innis keessi fi miirri Joobir waan itti ce'eef tasuma "Eeyyee!" jedheen. Joobiir Sa'aatii hin balleessine. Yoosuu dhaqee Dureetti hobbaafate. Deebiin ishii garuu akka inni eege hin turre. Sun ammo baa'ee isa muufachiisnan bahee gara mana isaatitti qajeele. Bariis abdii odoo hin kutiin itti deebi'ee sanuma itti hime.Isuma garaa gahuuf jetteet deemte, akka carraa ta'ee yaalamtoonni waan baay'ataniif xiqqoo eeggachuun dirqii itti ta'e.Takka eeganiit seenanii gaafatan.Ishiin ammas achi dhaabbachuu hin feene,yoo kana joobiris baa'ee of shakkaa jira.Tasa---jedheet sodaate.Akka waan dhaabbachuu dadhabdee "Abbaa warraa kiyyaa isatti naaf ---"jetteenii doktarichaan ofi gadi baate.Guyyaan isaa Kamisa

galgala ture.Yeroon ammoo reefu galgala keessaa sa'aatii 1ta'a;oduun himamaatii jira.Yaadni waan ishii jeeqameef lotarii kaleessumtii bitte san harkatti qabdeet tokko keessaa bantee waanuma hin dubbifamne kana irraa dubbifti.Joobiri firii qabatee "yes"jechaatii yoo ishiitti as bahu ishiin ammoo ija lotorii harka ishii san irra dhaabdeet rifaatudhaan laalaa jirti.Lakkoofsi moo'ate 430430 akka ta'e odu tamsaasaan himee irra kute.Dureen al tokko qofa ol jetteet

"Kana dhabattan haadha too ajjeesem!"jetteen.Joobiir wanta ishiin jetteef haara'a,kanaaf hubachuu hin dandeenye.Qorannoon ishii waan ishii gammachiisee akkas taatu itti fakkate.Odoo ilaaluu gadi deemuu calqabde.

"Nu lachuu bilisa,wal fuushuu ni dandeenya!Duree! Duree---!"

Wanti ishiin har'a argiteefi wanti ishiin saniin dura yaaddee goote fariin walirraa gore.Firiin dhiiga ishiitis har'a –v dha.Vaayirasichatu bade moo ---,Haati Duree qarshii dhabaaf hidhamtee du'uurra Dureen ---,Wanti ishiin haadha ishii itti dhabde hiyyumni har'a harka kenneera.Haati duree garuu hin jirtu.Harka tikeettii lotorii ittii qabatte san Joobiritti hiixatteet lafa dhoofte; battalumatti ija ishii walitti qadaadde.Ishiinis biyya

haati dursitee dhaqxe san daawwachuuf qajeelte.Wanti achitti raawwate sun hundumtuu Joobiriif keessummaa waan tureef rifaatuun garba dafqaatitti isa cuube. Gogeet bakkuma jirutti hafee Gaaddisa gaddaa dhaabbate.

SIIVIIL SARVIISII

Koolleejjii jechuun kanaa Siiviil sarviisii faa
Achi seenee namuu akkam ta'eet kufaa
Barumsas kaayyodhas homtuu isa 'in gahuu
Bakka dhagaan seenee nama ta'ee bahuu!

QORICHA

Yaa beekaa dhimmisi,
si beekaa
Yaa beekaa gad roobi,
sin eegaa,
Beekatu si'ii,
situu qorichaa,
qorichaan waraannamneet,
qorichaan baafannaa!
qorichaan dhaanamneet,
qorichaan hobbaafanna!

WALITTI HIRKISA

Hin waraabaa mitii, laga tokko keessaa,
Dhirsaa fi niitii fideet, walitti hirkisaa,
Hir'uu lama qabeet, wal-guutuu taasisaa!
Akkasumaa ta'ee ni dirbabatuu,
Bakka dhirsi gaarii niitin gaarii hin taatuu,
Bakka niitin gaarii dhirsi ammoo yariidhaa;
Qooda niitii garuu dhiir-yariin gaaridhaa,
Dhirsi yoo yarattes keessi fooyyee taatii,
Niitin gaaf yaratte manni jiguu isaatii!

HUDHAA KARRA DURAA

Hudhaan karra kootii yoomittuu guddattee
Alaalaa mul'atti amma ija baastee
Ka'eetan kutadha ishiinoo bilchaattee!

ODOO SI TA'EE

Odoo silaa ta'ee ati maalfaa gootaa?
Lammaffaa dhalachuuf isa akka Gooftaa
Gaaf lammaffaa dhuftu silaa eenyu taataa?
Dureessaa?hiyyeessaa? gurraacha moo diimoo?
An' garuu lammmaffaas ta'een dhaladha Oromoo!

BIRRAA BARII

Dur taliila dhugnaa Birraa Qaammee barii
Barana hafuun oolu sun hin ta'u tarii
Ofii hin qabduun gandaa
namaa hin teechuun warraa
Achas ceeteet kunoo burqaa kutte nurraa
Bobbooresse didee hundumtuu dacha'ee
Barana hin taliilu muummichaat Dhoqqaa'ee!

QUBBEEN KEESSAN

Hammasin salphadhee orma fira kiyyaa!
Dhukkubsataa hin turreem gaafan bahu biyyaa
Yoon hammam madaalu kan akkas kaastanii
Qubaan na baastanii,qubaan na buustanii.

HORII

Beekumsi yoom dhibee,
beekumsaa foo jirtii
kan fudhatu malee,
Kan iyyu barsiisaa,
kan taa'u barataa
dadhabbiin itti caalee,
Barumsicha laaleet,
waa galuufi didee
barsiisichat aaree,
Waa hin barbaadu ta'aa,
waan fedhutuu sanii,
horii jedheet taree!

WARQEE QUBAA

Bakkan kaa'un dhabee, warqee qubaa bitee
Yooman nama ta'aa, harki na qallatee!

JIRUU

Kan xurree isaa hin barre, dalagaat deeganii
Jiruu malee jiru; Kan jiruu beekanii.

DEESSEE

Sin gaafadhaafani , Sin dhabe maal godhanii
Heerumtees dhagayee Deessee jirta jedhanii.

JIRTAA DHIISI !

Jirtaa hin jedhinii nagaya na gaaffuu
Kan jiruu baranaa booddetti yaa hafuu
Eeyyeen kaa'ee jiraa jirtaa iyyaafattee
Akkaataa jiruu koo atis yoom gaafattee
Jirtaa maaf naan jettaa akkamittii dhiiftee
Jiraannanuu kinoo dhaaphee na kuffiftee;
Jireenya tokkorraa jiruu zeeroorraatii,
Calqabeen na dhibe moo'uun lafarrattii
Hiyyoommadheen jira kinoo amma har'aattii!

AKKANUMATTI QABNA!

Qe'een abbaa kootii golli harmee tiyyaa
Ijoollee too jedheet gurra qabee iyyaa.
Bultiin nutti hammaatee buluu wallaalletoo
Hunduu nu ifataa homaa dhabne naatoo
Koodet wal waraanaa ofiif wal jifannaa
Ofii yoom jiraannee ganda jiraachifnaa!
Homaa hin fayyadamne qabnaa qofa qabnaa!

WAA LAMA N'DHABIN!

Moora dhaqaniitoo moora hin dagatanii
Lola seenaniitoo ija hin lagatanii
"Shaarmuxaa" tuqanii jecha hin qolatanii
Waa lama hin dhabin!
Yookan calqabuu dhiisuu
Calqaban fiixa baasuu!
As jigdee achi jigdee---
Waa lama hin dhabin!
Maarraxi burraaqi akka ilma dureessaa;
Bara namaa guutte babbaroodaniitii
Bobboyi too harqi akka ilma kuyyiisaa;
Bara namatti hir'uu gaggadoodaniitii
Dandeechu baroodii
Dadhabdu mar'adhuu
Murtiin kophaa hin toluu
Firaan mari'adhuu
Yoo kin sagaliin lolii
Yookan sagalee tolii
Koottu!

DHUGUMAA?

Biyyi jannataa kun waa jira jettanii?
Mee nutti odeessaa namoonni beektanii
Hin jiru jechuudhaf amane sodaadhee
Na gaafannaan anuu eeyyen jira jedhee
Keessi kan koo didee an' cinqiin na qabee
Dhugaa saa baruuf ka'achii dhufen dhabee!

MAATIN---

Waa hin godhinaa malee godhaa hin gorsanii
Meeqa saanititu ofiimmoo obsanii?---

Ijji ergamtuu taatet arrabni odeessitee,
Garaan gammadeefi onneen fakkeessitee,---

Ilkaan kattoommatee kan hundatti kolfu,
Buqaan corroqooftee kan hundumt horfu,---

Tokkichi daldalatii lama harka dha'uu,
Akka milkaa'etoo waa buufatee ba'u,---

Hin godhinaan saanii godhaa godhaa ta'ee;
Du'aatti qixxeesse karaan achiin ba'ee!

BAR-FUULDURAA

Duuti gota ta'ee,reenfa yaabee danfaa,
Bareenni irdii taatee,achi riphee kolfaa,
Eegaa bar-fuulduraa waan akkasiit dhufaa,
Babbareenni dhumteet fokkuu qofti hafaa!

MANA BARNOOTAA

Ulaa cabsuun lixu dur maana barnootaa
Ulaa cabsaniit bahu har'ammoo maal gootaa!
Naannessoon barnootaa, alaa manni hawaasaa,
Barsiisaa kutaa jiruu namni meerre keessa!?

WAAMICHA JIREENYAA

Waamichi jireenyaa kinooti na ga'ee,
Of ta'uu dadhabeen kinoo nama ta'ee

WAA CABU MALEE...

Ni du'a hin jedhinaa sun an'qofaa mitii
Goota meeqaatam duuti afaan hiitii!

Mee garuu,

Du'a ajjeesudhaa, odoo labsiin baanee,
Ajjeesnee du'uudhaa, tokko jennee kaanee,
Silaa oggaakkanaa har'a du'a moonee!
Wantumti nu miidhe,du'a nurra't goobse,
Warra du'a bule warra du'a dheesse,
Odoo hundi keenyaa,erga takkaa kaanee,
Waliif walirratti bu'ii du'aa buunee,
Silaa du'a moonee
Har'a mirgaan baanee!
Nu'itu erga takkaa waliif du'uu dhiisee,
Dabaree dabareen halbee du'aaf ciisee.
Ishiinis san beektii,takka takkaan filtee,
Goota goota nyaatti lugna lugnaa hiltee.
Silaammaa odoo erga takkaa duunee,
Du'a mataa ishii achas finnee hiinee!
Du'ii du'a moo'ii namuu ni sodaatuu,
Odoo hin du'in ammoo akkamiin moo'atuu!

I HOPE

An imp spoke
An imp smoke;
Because we are zipped!
An imp carried
An imp married;
Because we are terrified!
An imp eat
An imp fit;
Because we are paralyzed!
An imp joy
An imp enjoy
Because we are sad!
No matter today
Tomorrow may be other
If this imp doesnot kill us
all together!

UNLESS WE UNIT...

When a dog barks,
I supposed it saw hyena
But dog it self!
What is it a dog barks at a dog!?
When a bird sings,
I supposed there comes dawn
But midnight!
What is it a bird singing in the midnight!?
An elder told me,
There comes a money command;
when we loss friend!
When I see racked horse,
I thought a scarcity of grass,
But in the green garden!
What a curse is it, a horse fasts grass!?
When I see a country decayed,
I thought illiterate government!
Yes in bandles of intellectuals!
What misfortune is it,a country is led by illiterates!?
An elder told me,
Authority matter!
A Country latter!

When my people cry,
I thought all together
But individually!
What a loss is it each dies hiddenly!?
When I consider suppression,
It sticks gradually
Still in and all
What a fate a day lost or coast!?
An elder told me
Past wounded
Present crackes
Future destroys us
Unless we unit!

YES I WAS , YES I AM

You need to know me,
More than just you know me
You need to find me,
Where I could not reach!
You thought I am coward,
For I speak nothing,
You thought I am forlon,
For I weep always
You thought I am starved,
For there is condolence
In fact, yes I was, yes I am
For I brought nothing!

Every body gazed at me,
Begging on the street
Every body listened to me,
Crying in mid night!
Every body talked about me
That I am mad!
yes I was ,yes I am
For I did it in the knowledge of no one!
Living in the present,
I yearn time past,

Which I could no more call back!
Nostalgia of heroes broken my heart!
So that I have been percied imp
For I did not go the way they like!
But this is un to them,
I am not mad,
I am not coward,
I am not poor,
I am not imp!

VANITY

A friend would be sorghum,
if for lough,
A mighty would be chicken,
if for children;
But, friendlily is by tire,
As mighty is by fire!
Knowledge would be of the sun,
if for the light,
Lordship would be for Elephant,
if for the height;
But light is challenged at night,
As height is by weight!
Large family would be of Solomon,
as for Wives,
Best life would be of Mathusalah,
if for long lives;
But much is beyond, little is tasty,
As life without purpose is dusty!
So you are something, but nothing,
If you have something!
You are nothing, but something,
If you have nothing!
Still every thing is vanity!

DOOMSDAY

Some fight;
Day and night,
Only for the survival!
Others fight;
Day and night,
Only for the power!
Both are only, only and only,
For their lives seek them badly;
Each one respectively!
Hand to mouth-a monkey business,
Is equivalent to life in a palace.
For you act as you know,
And react to what you ow.
For who fights to survive,
A destiny is being alive!
For those power seekers,
A kingdom is living a life!
Yet each them dies;
Die, buried away;
Now comes equivalence,
and dooms day!

BAAFATA **FUULA**

1.SIIFAN 6
2.GATAA LAKKUU 11
3.YOOM?! 12
4.BILISUMMAA AFRIKAA 13
5.MURTII 14
6.HARMEE 15
7.BAREEDA 16
8.HUMNASAA 17
9.BAGA HIIKEE 18
10.HAQA KANNIISAA 19
11.GADHEE MITI ! 20
12.MUCUCOO 21
13.BADAA! 22
14.HIN AJJEESIN 23
15.MOROMAA 24
16.QUUFA 36
17.HIDHAA 37
18.DAMMA 38
19.ANI 39
20.HAADHA WARRAA TOO 40
21.GADDA LUBBUU 41
22.ABAARREE 42
23.AJAJA 43
25.DIBAANYAA 44
26.MOOSEEFAA 45
27.GAADDISA GADDAA 46
28.SIIVIIL SARVIISII 63
29.QORICHA 64
30.WALITTI HIRKISA 65
31.HUDHAA KARRA DURAA 66
32.ODOO SI TA'EE 67
33.BIRRAA BARII 68

34.QUBBEEN KEESSAN..... 69
35.HORII 70
36.WARQEE QUBAA 71
37.JIRUU 72
38.DEESSEE 73
39.JIRTAA DHIISI ! 74
40.AKKANUMATTI QABNA! 75
41.WAA LAMA N'DHABIN! 76
42.DHUGUMAA? 77
43.MAATIN---..... 78
44.BAR-FUULDURAA 79
45.MANA BARNOOTAA 80
46.WAAMICHA JIREENYAA..... 81
47.WAA CABU MALEE… 82
48.I HOPE..... 83
49.UNLESS WE UNIT…..... 84
50.YES I WAS , YES I AM 86
51.VANITY 88
52.DOOMSDAY 89